

Lineer Enerji Transferi (LET)
ve
Rölatif Biyolojik Etkinin (RBE)
Radyobiyolojik Önemi

Radyosensitiviteyi Etkileyen Fiziksel Faktörler

- LET- Lineer enerji transferi
- RBE-Rölatif biyolojik etkinlik
- Fraksiyonasyon

Dersin Başlıkları

- Mikrodozimetri
- LET
- RBE
- RBE etkileyen faktörler

MiKRODOZiMETRi

- Radyasyon tarafından yaratılan iyonizasyonun submikroskobik etkileri özel tekniklerle gösterilebilir.
- Küçük volümlerde bu etkinin gösterilmesi= mikrodozimetri

Low-LET tracks
in cell nucleus
e.g. from X-rays

A dose of 1 Gy
corresponds to
approx. 1000 tracks

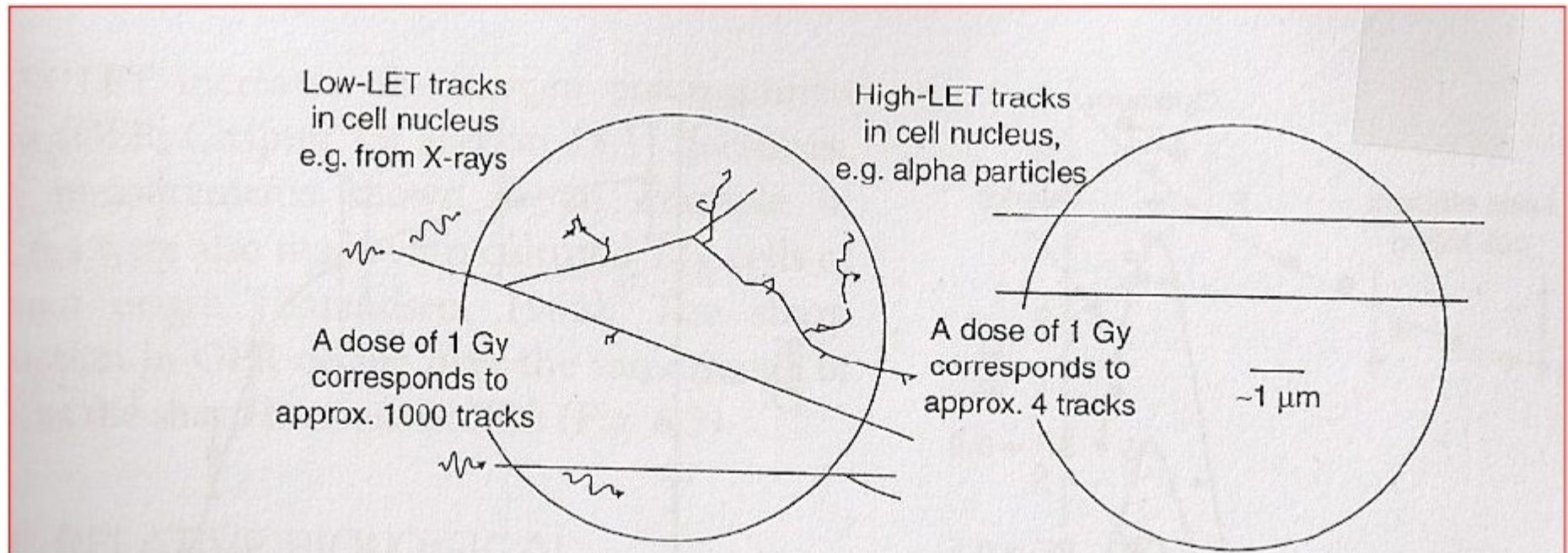
High-LET tracks
in cell nucleus,
e.g. alpha particles

A dose of 1 Gy
corresponds to
approx. 4 tracks

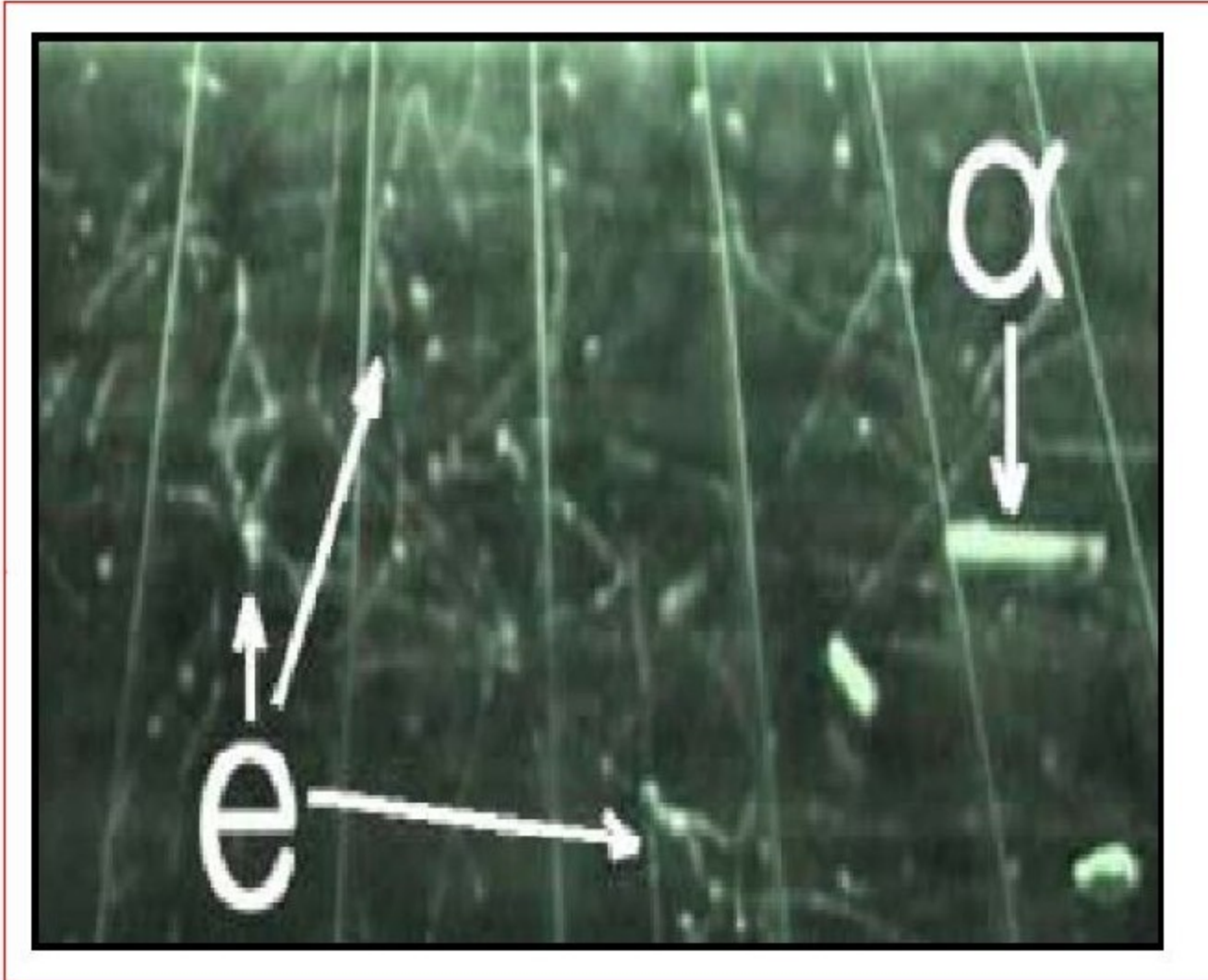
~1 μm

LOW LET

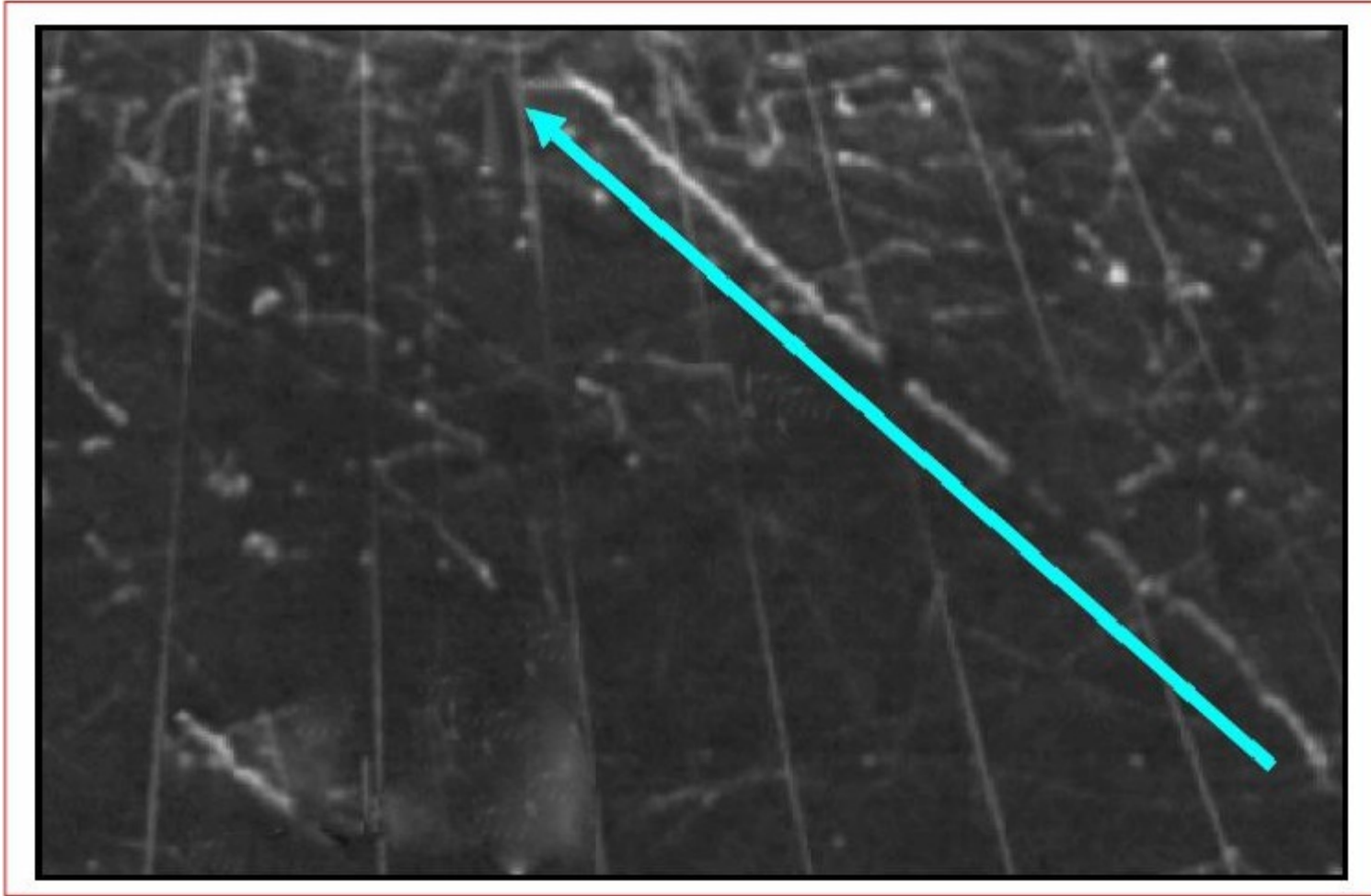
HIGH LET

YÜKLÜ PARÇACILARIN OLUŞTURDUĞU KIRIKLAR

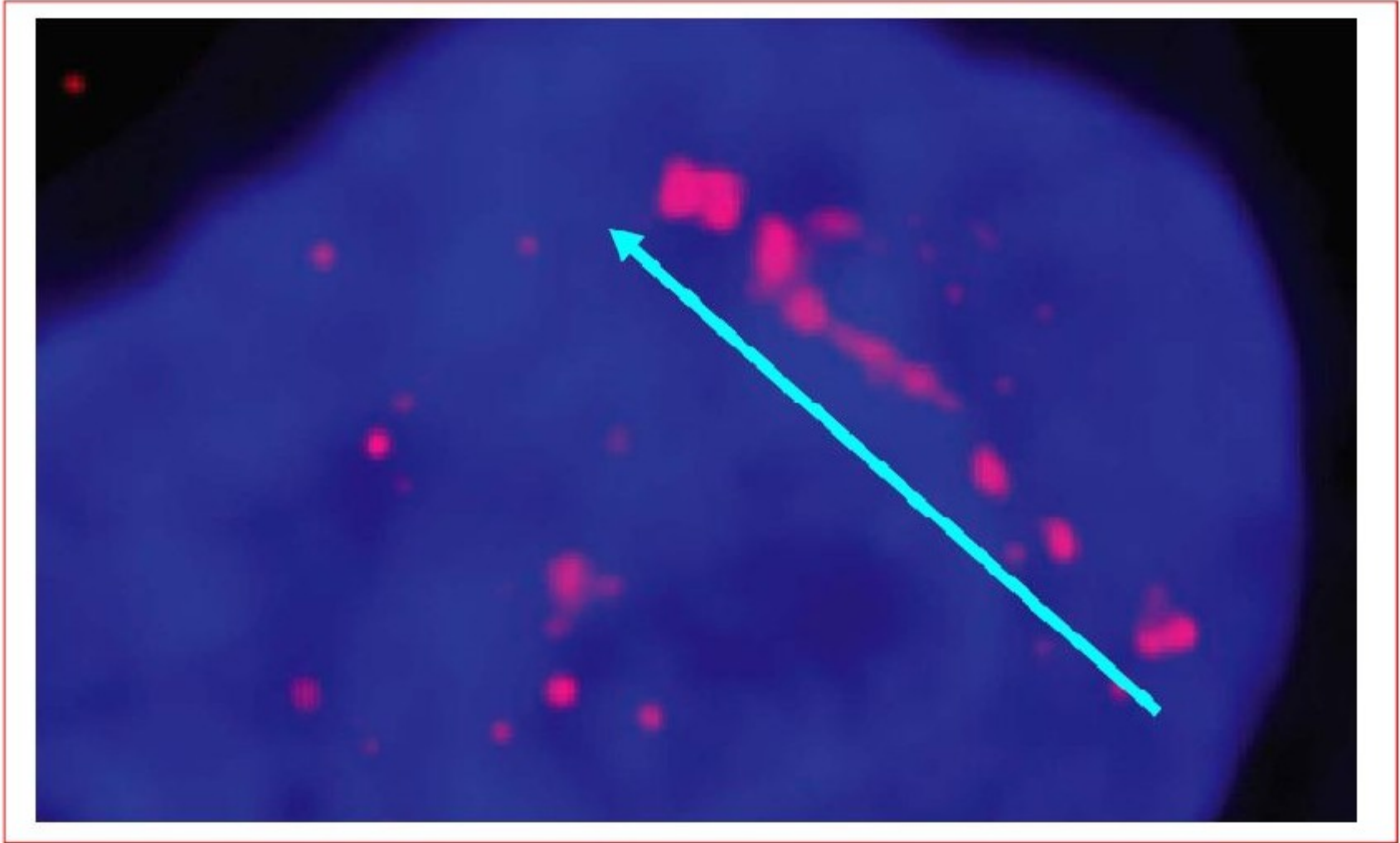

YÜKLÜ PARTİKÜLLERİN YAVAŞLAMASI VE ORTAMA ENERJİ TRANSFERİ

α PARTİKÜLLERİNİN DNA HASARI

Histone H2AX akümülayonu

LET

- Tanım: Radyasyonun yolu boyunca birim mesafede maddeye transfer ettiği enerji miktarıdır.
- Birim: keV/ μm
- İyonizasyon Yoğunluğu: Herhangi bir iyonlaştırıcı radyasyonun maddesel bir ortam içinde örneğin 1 cm yol boyunca oluşturduğu iyon çiftlerinin sayısıdır.

LET

LET: dE/dl

dE : *ortama verilen ortalama enerji*

dl : *birim mesafe*

$keV \mu m^{-1} (keV \mu m)$

LET

LET=iyonizasyon yoğunluğu

$$Z^2 / V^2$$

Z= atom no

V= hız

LET

- İyonizasyon yoğunluğu ve LET doğru orantılıdır.
- Foton elektron hatta proton yoğun olmayan iyonizasyon yapar- Low LET
- Hızlı nötron ağır iyonlar yoğun iyonizasyon yapar- High LET

LET

- Partikülün ağırlığı ile artar hızı ile azalır.
- Hız azaldıkça LET artar. Doku içinde gittikçe duracağından yolun sonunda LET artar.
- LET- bu iyonizasyonun ortalama değerini yansıtır.

High LET

- Nötronlar ve diğer High LET ışınlarla yapılan ışınlamalarda hücre ölümlerinin büyük kısmı α tipi ölümdür; tamiri mümkün olmayan kırıklar oluşur.
- Atomik nükleus ile direkt etkileşim gösterirler ve yoğun iyonizasyon yaratırlar.

Yüksek LET

Radiation	Linear Energy Transfer, KeV/ μ m		
Cobalt-60 γ -rays		0.2	
250-kV x-rays		2.0	
10-MeV protons		4.7	
150-MeV protons		0.5	
14-MeV neutrons	Track Avg. 12		Energy Avg. 100
2.5-MeV α -particles		166	
2-GeV Fe ions		1,000	

High LET

LET arttıkça

- OER azalır
- Hücre siklus bağımlılığı azalır.
- Repair azalır

High LET

- LET arttıkça sağkalım eğrisi düzleşir.
- LQ modelinde düz eğri = yüksek α/β

RBE

- Farklı tipteki iyonlaştırıcı radyasyonların eşit dozları aynı biyolojik etkileri oluşturmazlar.
- Bu RBE olarak değerlendirilir.

RBE

Relative Biological Effectiveness (RBE)

$$RBE = \frac{\text{dose of a standard radiation}}{\text{dose of the test radiation}}$$

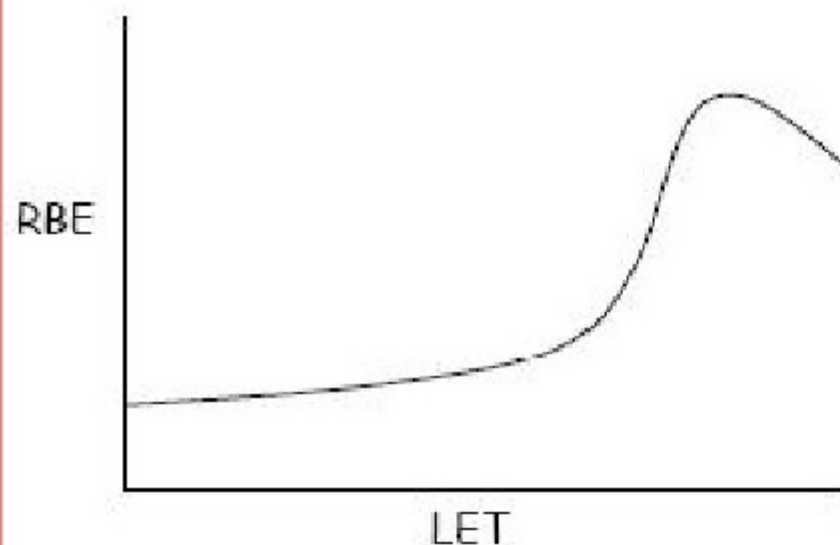
to produce the same biological effect, where the “standard radiation” is usually either orthovoltage X rays (~250 kVp) or ⁶⁰Co γ rays

Note: The RBE between 250kVp X and ⁶⁰Co γ (and MV) is about 1.10–1.15 (depending on dose)

RBE Etkileyen Faktörler

- Radyasyonun kalitesi (LET)
- Biyolojik sistem hücre tipi
  - Radyasyon dozu - fraksiyon dozu
- Doz hızı
  - Çevresel faktörler - oksijenasyon

LET & RBE

Type of Radiation	LET	RBE
25-MV x-rays	0.2	0.8
^{60}Co X-rays	0.2	0.9
1-MeV electrons	0.3	0.9
Diagnostic X-rays	3.0	1.0
10-MeV protons	4.0	5.0
Fast Neutrons	50.0	10
5-MeV alpha particles	100.0	20

Radyasyonun kalitesi (LET)

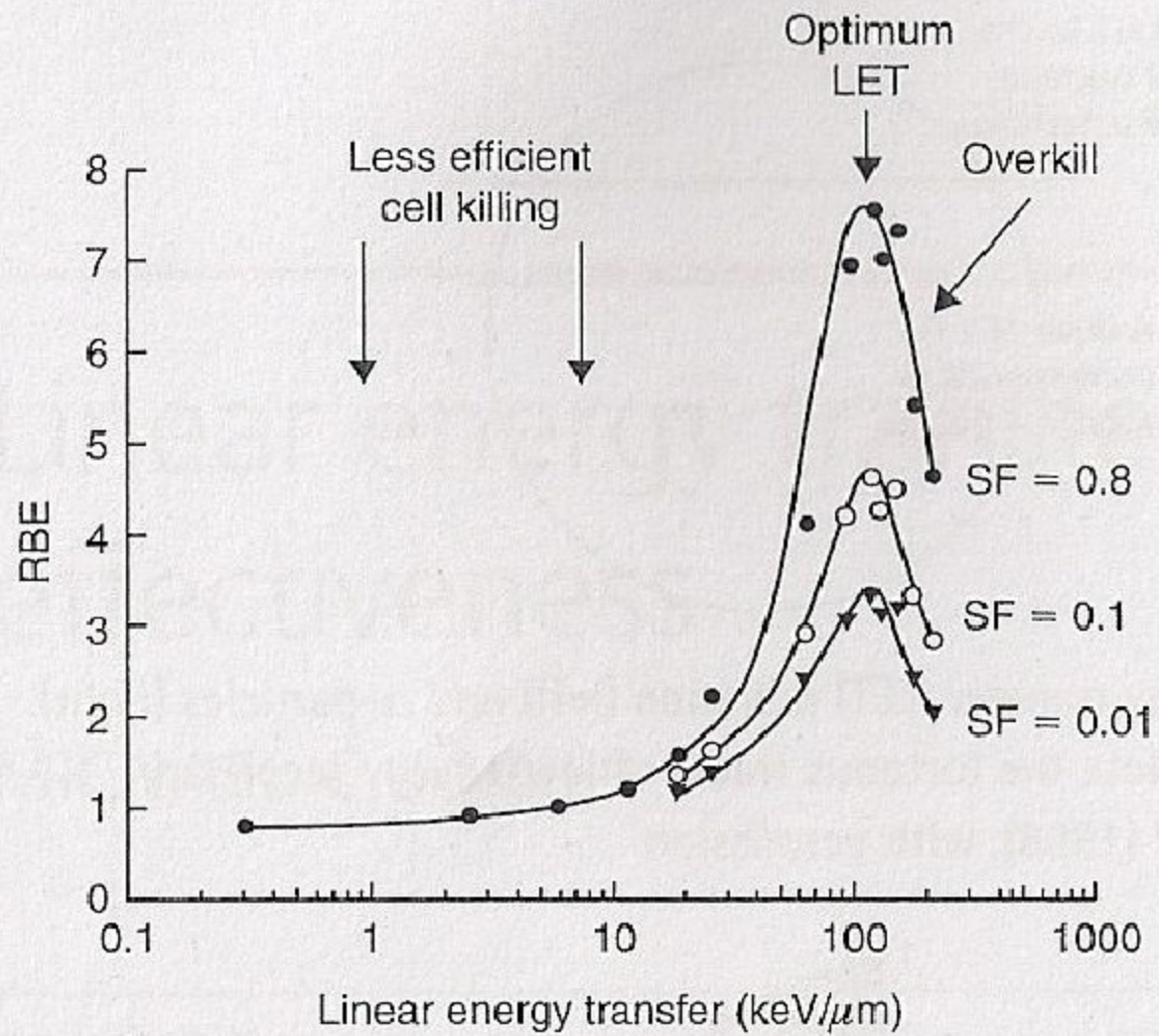
LET arttıkça

- Gy başına ölen hücre sayısı artar.
- RBE artar.
- Sağkalım eğrisi düzleşir.

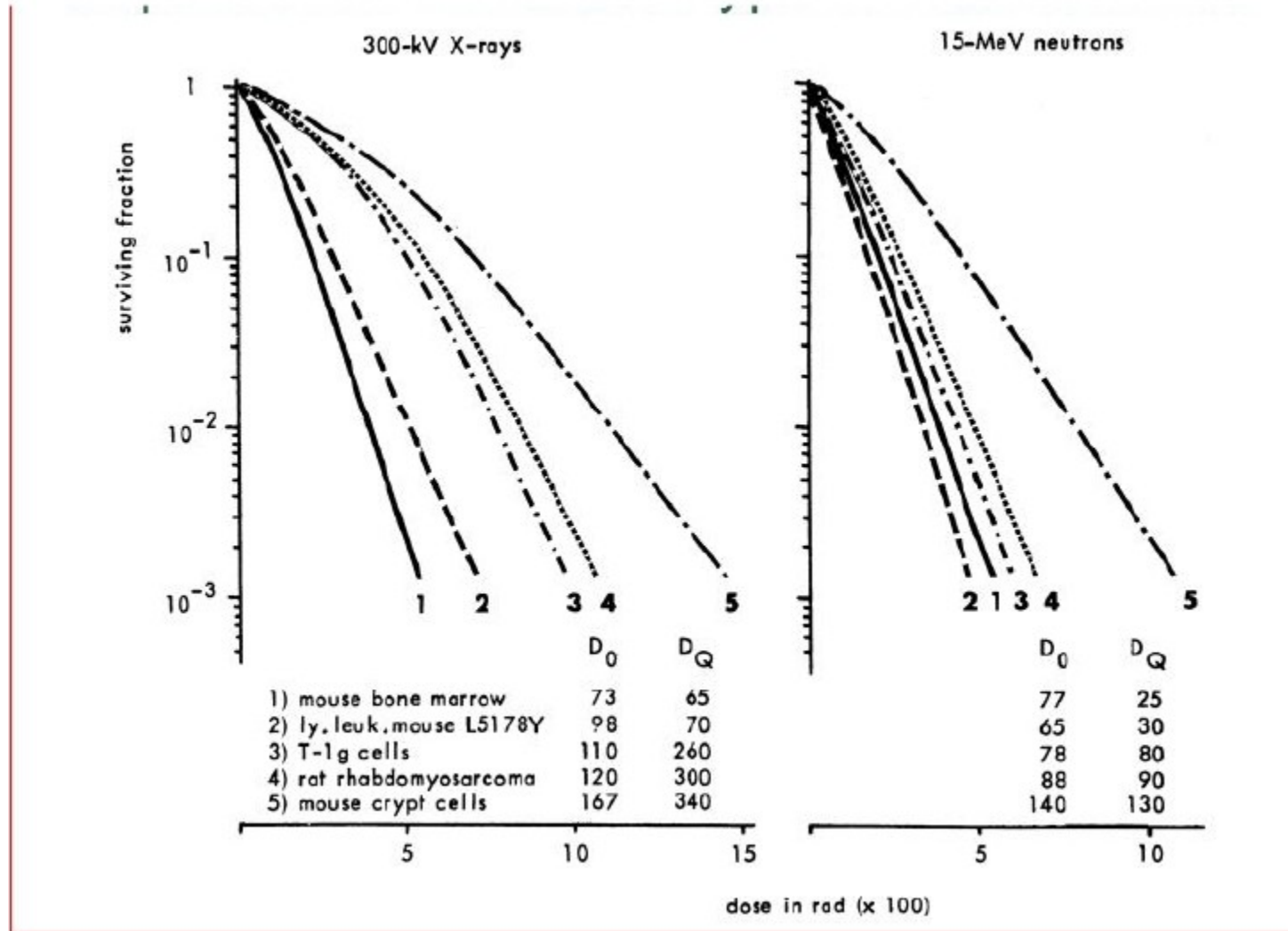
OVERKILL ETKİSİ

- LET değeri arttıkça Gy başına daha çok hücre ölür.
- LET'in 10 keV/ μm değerine kadar artışı ile paralel olarak RBE değeri yavaş bir şekilde artar.
- LET 10-100 keV/ μm arasında bu artış çok hızlanır.
- 100 keV/ μm de RBE maksimuma ulaştıktan sonra düşer.

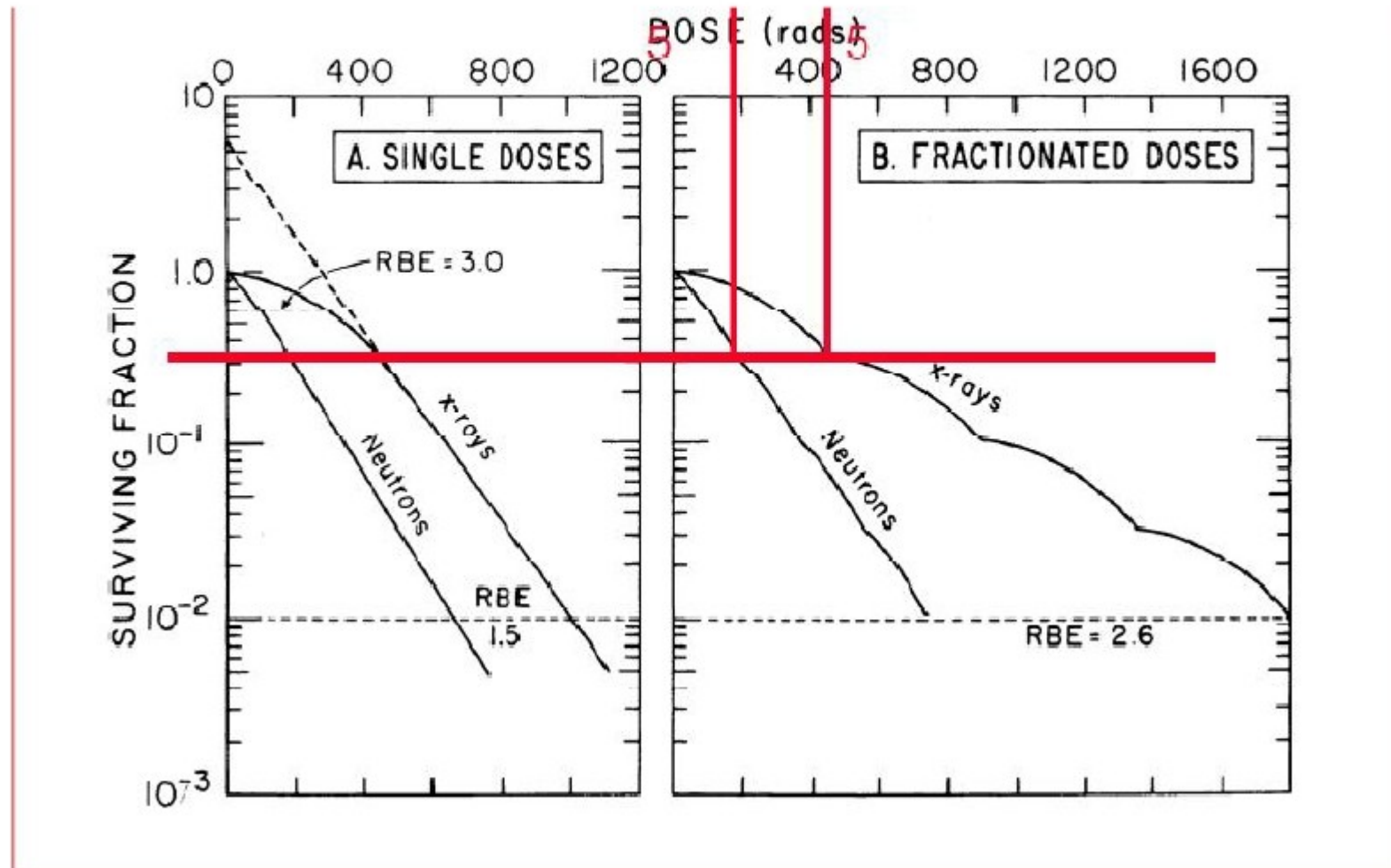

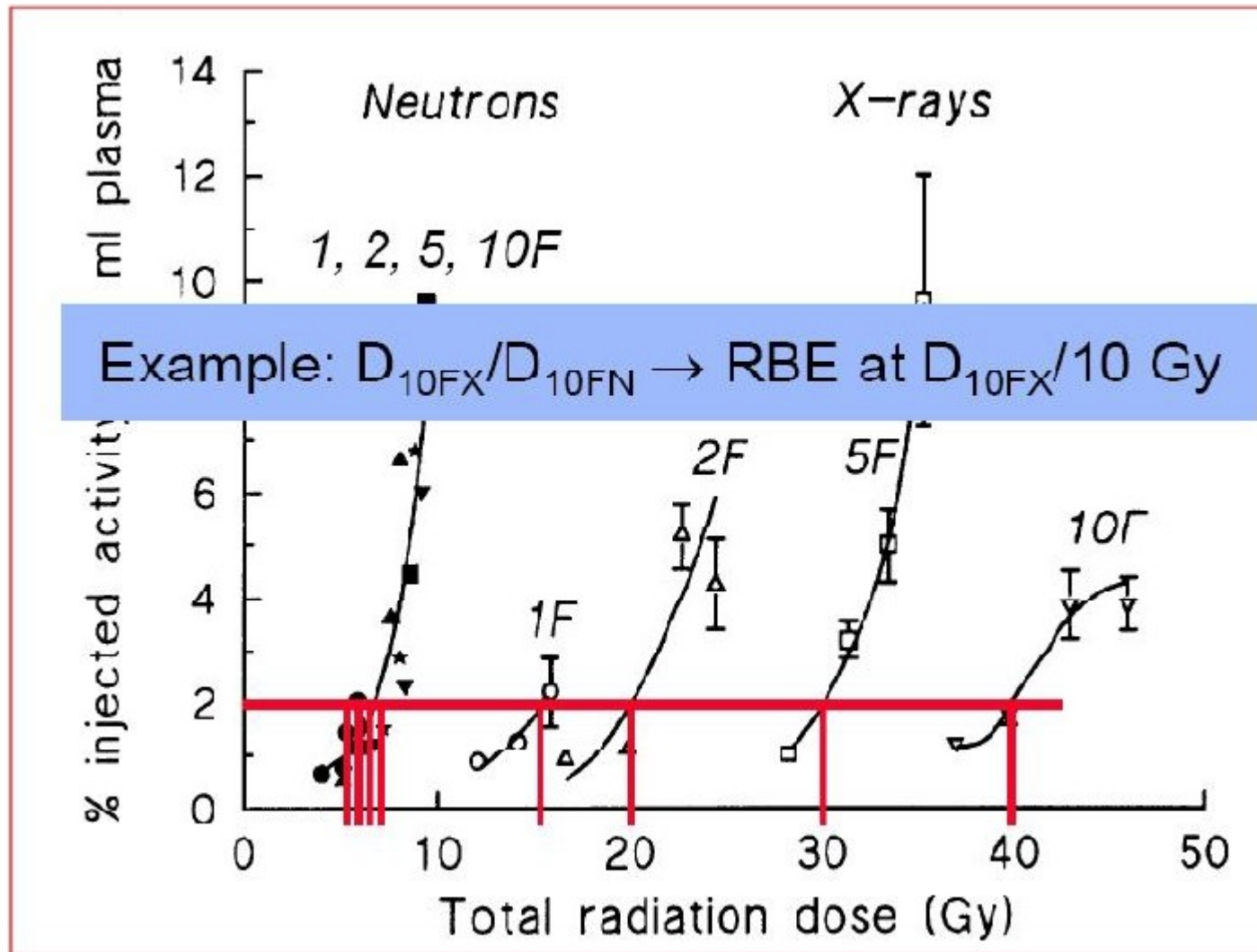
RBE Işınlanan hücre tipi ile ilişkilidir.

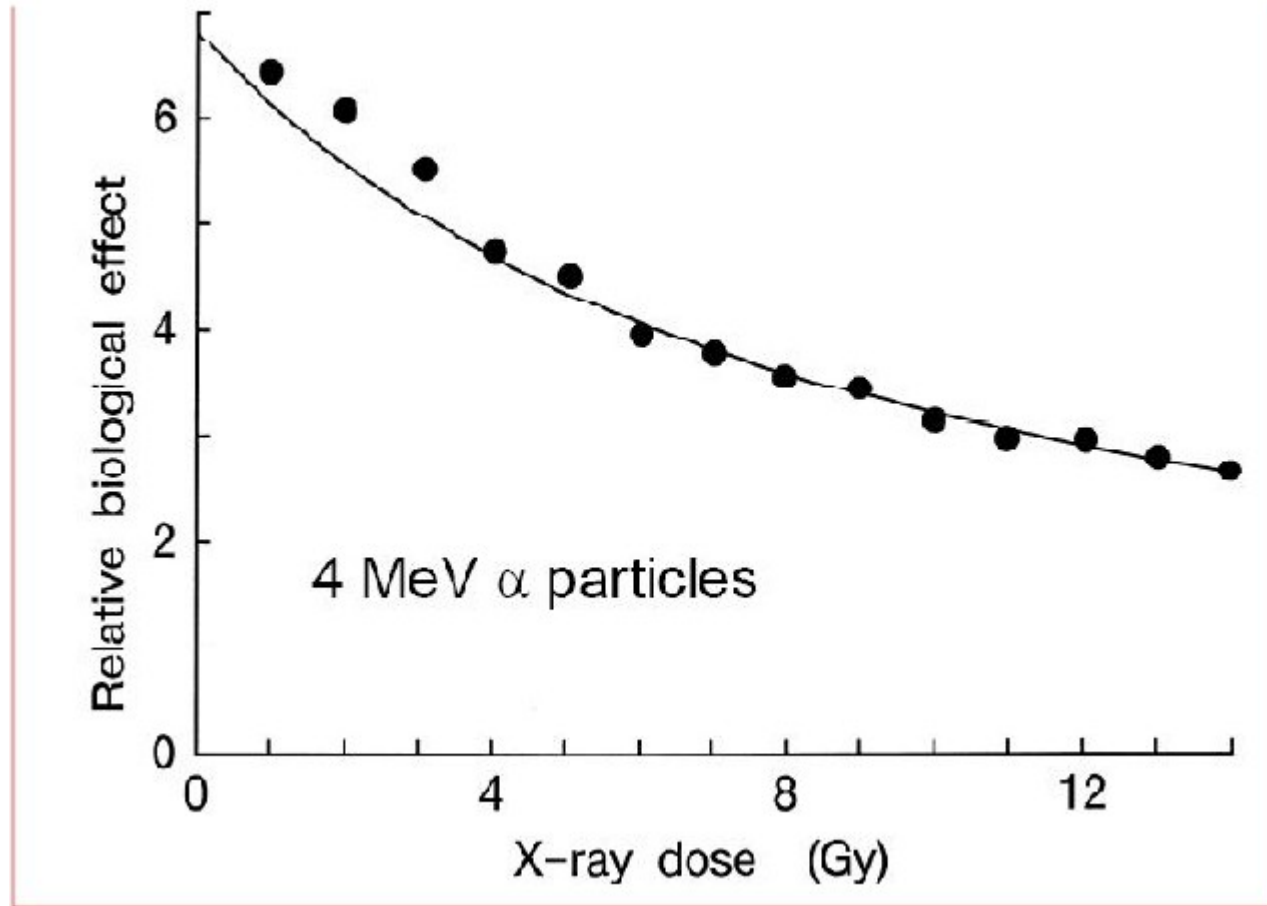
Dozun ve fraksiyon başına dozun RBE üzerine etkisi

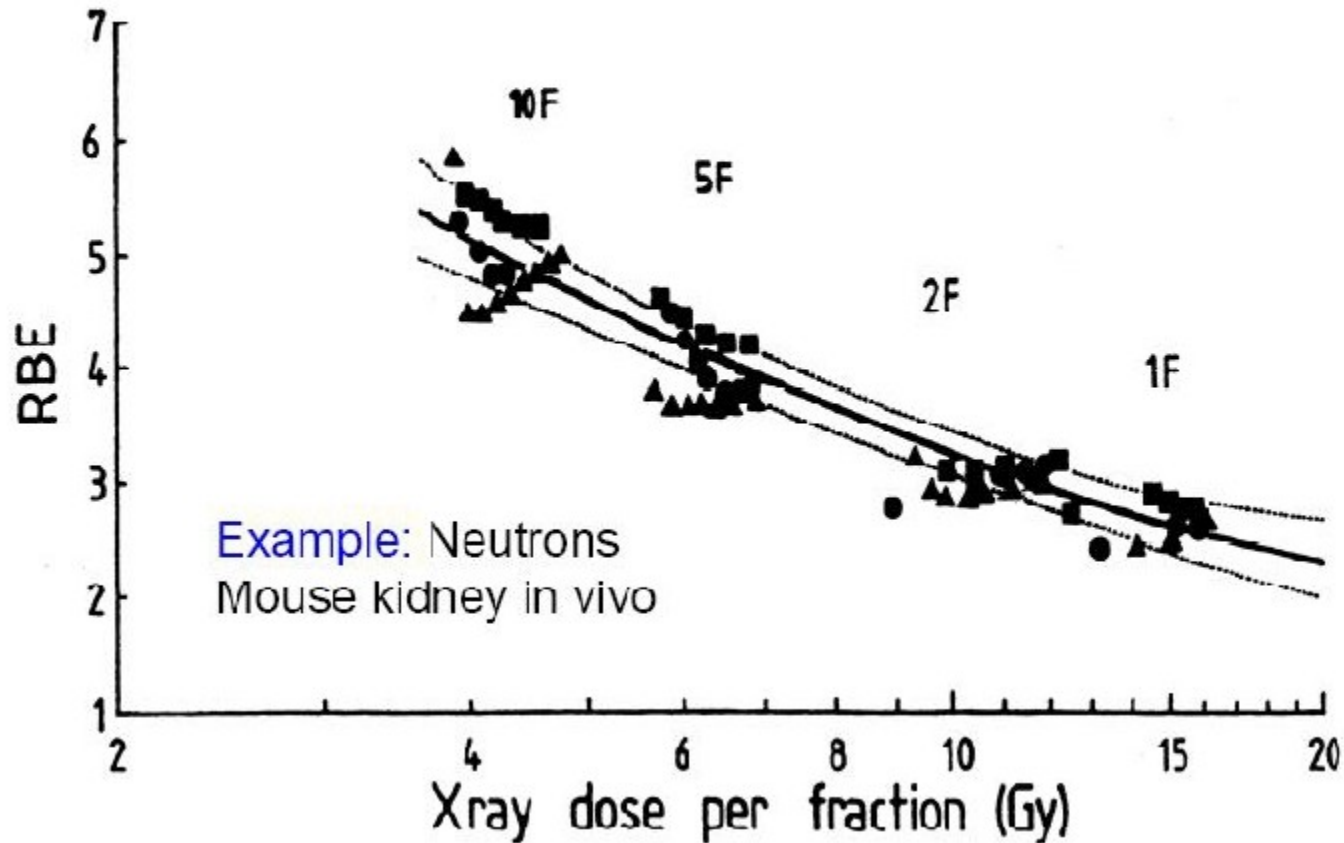
IN VIVO DATA

Dozun ve fraksiyon başına dozun RBE üzerine etkisi

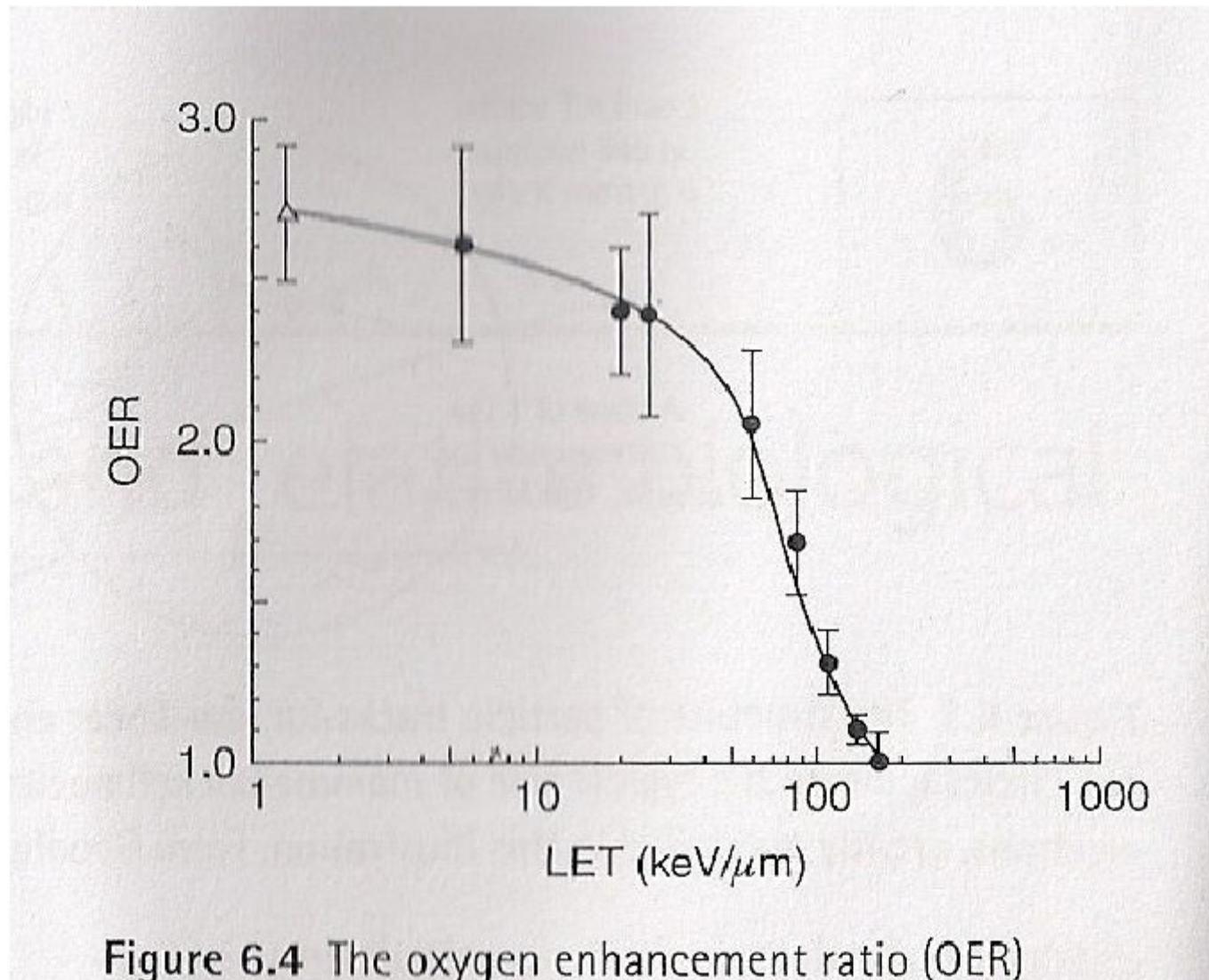

Dozun ve fraksiyon başına dozun RBE
üzerine etkisi
Fraksiyon başı doz azaldıkça RBE artar

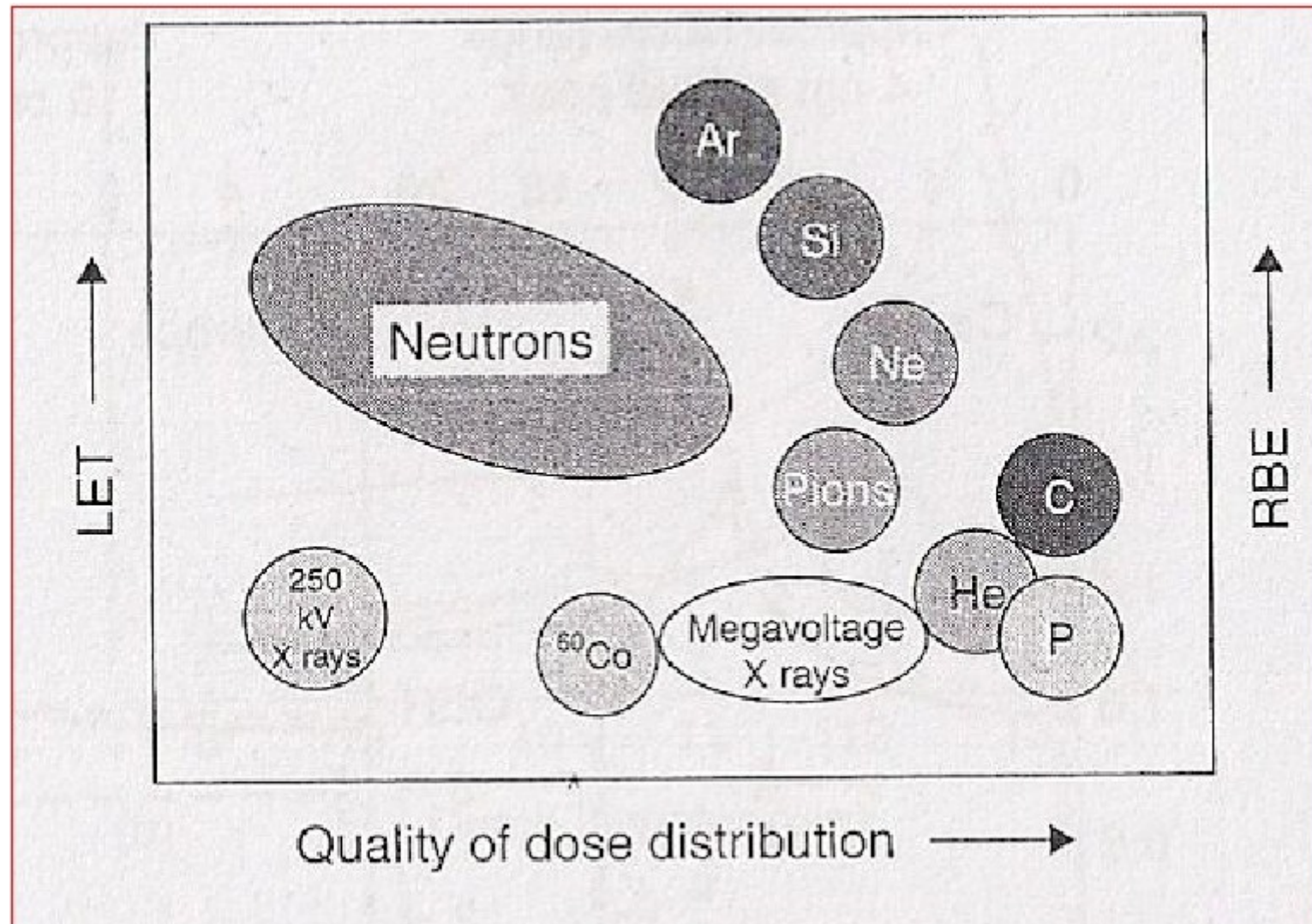

LET VE OER

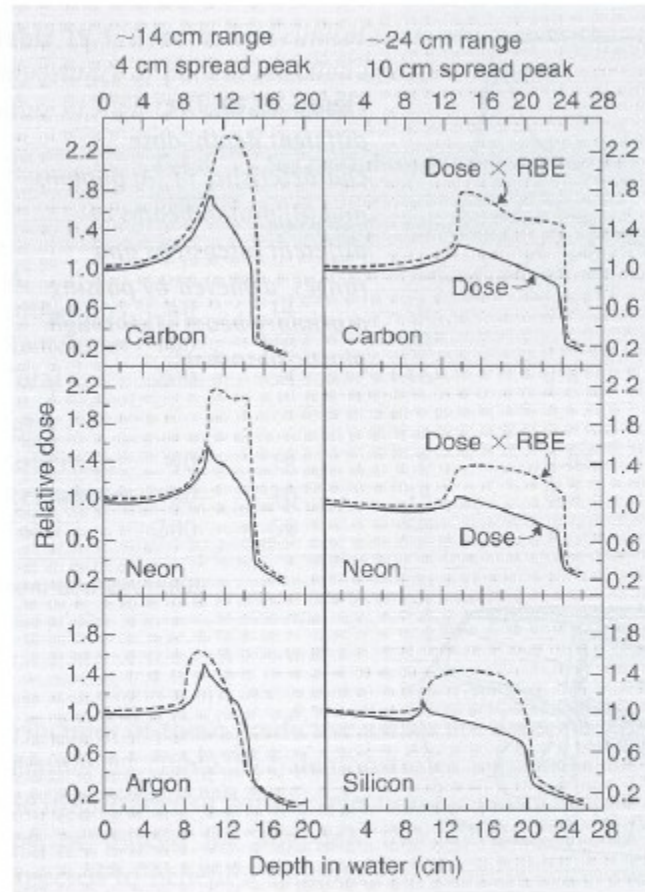

LET VE RBE

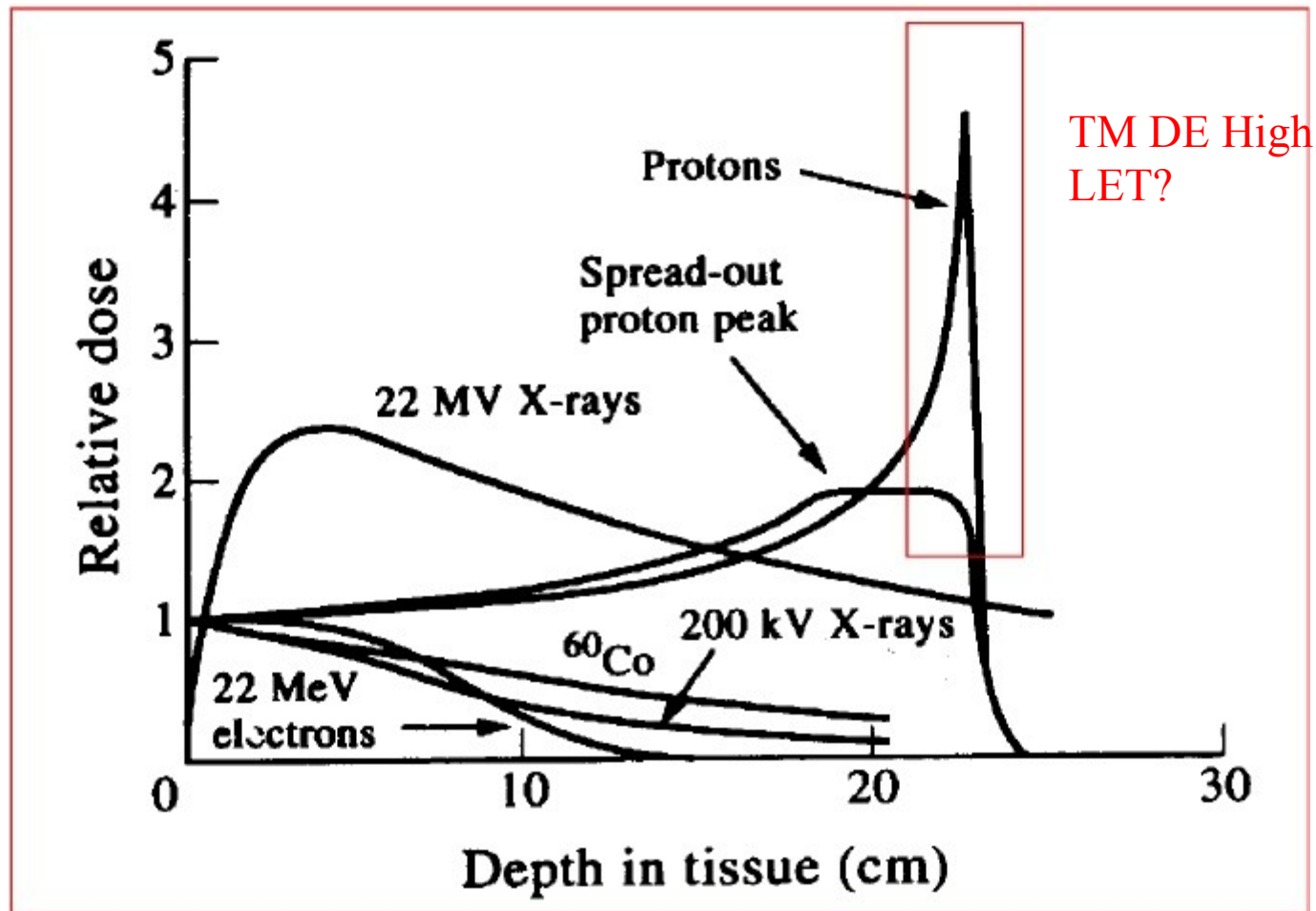

Partiküler RT

Figure 19.12 The biological effect of charged particle beams is increased further in the Bragg peak. Depth-dose curves are shown for three types of ion beam, each with a 4 cm or 10 cm spread peak. Full lines show the dose distribution; broken lines show the biologically effective dose (i.e. dose $\times$ RBE). From Blakely (1982), with permission.

Partiküler RT

KALİTE FAKTÖRÜ VE DOZ EŞDEĞERİ

- Farklı RBE değerlerine sahip radyasyonlar için doz eşdeğeri kavramı saptanmıştır.
- Bunun hesaplanmasında kalite faktörü (Q) kullanılır.

Kalite faktörü LET ile doğru orantılıdır.

- α partiküllerinin kalite faktörü 20
- X ve γ ışınlarının kalite faktörü 1
- Elektronların kalite faktörü 1

Radiation Weighting Factors

Type and Energy Range	Radiation Weighting Factor
Photons, all energies	1
Electrons and muons, all energies	1
Neutrons, energy <10 keV	5
10 keV to 100 keV	10
>100 keV to 2 MeV	20
>2 MeV to 20 MeV	10
>20 MeV	5
Protons, other than recoil protons, energy >2 MeV α -Particles, fission fragments, heavy nuclei	20

Data from International Commission on Radiation Units and Measurements: Recommendations. Report. No. 60. New York, Pergamon Press, 1991.

Bu dersten neler öğrendik?

- LET yüklü parçacıkların belirli bir mesafedeki ortalama enerji transferidir.
- X ışınları ve γ ışınları düşük LET olarak kabul edilir.

Bu dersten neler öğrendik?

- LET değerleri

X ve γ ışınları	0.3	$keV \mu m^{-1}$
------------------------	-----	------------------

250 kVp X ışını	2	$keV \mu m^{-1}$
-----------------	---	------------------

Yüklü parçacıklar	100	$keV \mu m^{-1}$
-------------------	-----	------------------

Bu dersten neler öğrendik?

- RBE standart radyasyona aynı biyolojik etkiyi oluşturacak radyasyonun oranıdır.
- Standart radyasyon 250 kV ortavoltaj X ışınıdır.
- RBE LET ile artar; $100 \text{ keV } \mu\text{m}^{-1}$ den sonra azalır. *Overkill etkisi*

Bu dersten neler öğrendik?

- RBE

Radyasyonun kalitesi (LET)

Biyolojik sistem hücre tipi

Radyasyon dozu-fraksiyon dozu

Doz hızı

Çevresel faktörler -oksijenasyon

- RBE doz hızı ve fraksiyon başına doz azaldıkça veya LET arttıkça artar.

Bu dersten neler öğrendik?

- Yüksek LET radyobiyojik avantaj sağlar
- Nötron yüksek LET avantajı dışında X ışınları ile aynı
- Ağır partiküller aynı zamanda doz dağılım avantajı da var
- Proton Düşük LET sadece doz dağılım avantajı var. Radyobiyojik avantajı yok

Bu dersten neler öğrendik?

Yüksek LET RT ne zaman tercih edilebilir?

Hipoksik tümörlerde

Yavaş büyüyen tümörlerde

Radyodirençli tümörlerde

Astro Sorulari

Which of the following statements concerning LET is FALSE?

- A. The highest RBE occurs for radiations with LET values of approximately 100 keV/ μm .
- B. High LET radiations yield survival curves with low D_0 values.
- C. The OER increases with increasing LET.
- D. High LET radiations often produce exponential survival curves

Astro Sorulari

Which of the following statements concerning LET is FALSE?

A. The highest RBE occurs for radiations with LET values of approximately 100 keV/ μm .

B. High LET radiations yield survival curves with low D_0 values.

C. The OER increases with increasing LET.

D. High LET radiations often produce exponential survival curves

Astro Soruları

- Which of the following types of ionizing radiation has the highest LET?
  - A. 2 MeV alpha particles
  - B. 15 MeV neutrons
  - C. 5 MeV X-rays
  - D. 1 GeV carbon ions
  - E. 150 MeV protons

Astro Sorulari

- Which of the following types of ionizing radiation has the highest LET?
  - A. 2 MeV alpha particles
  - B. 15 MeV neutrons
  - C. 5 MeV X-rays
  - D. 1 GeV carbon ions
  - E. 150 MeV protons

Teşekkürler